

Grasklaver in een akkerbouw/groenterotatie, rust voor bodem en boer

Anouk Van Moorter, Koen Willekens

Project: Grasklavermanagement in akkerbouwperspectief

Doelstelling: Verschillende biologische akkerbouw- en groentebedrijven nemen grasklaver op in hun rotatie. Dit project brengt bestaande kennis en praktijkervaring samen rond het beheer en de valorisatie van eenjarige grasklaver.

Organisatie: Inagro vzw, ILVO

Periode: 2022—2023

Biologische akkerbouwers en groentetelers omarmen steeds vaker tijdelijke grasklaver in hun teeltplan. Deze gewaskeuze levert niet alleen stikstof en organische stof voor de bodem op, waar de volggewassen van kunnen profiteren, maar biedt ook effectieve onkruidonderdrukking, verbetert de bodemstructuur en stimuleert het bodemleven.

Hoewel er al veel bekend is over het beheer van grasklaver voor ruwvoerwinning, zien we voor tijdelijke grasklaver een uiteenlopende aanpak omtrent het beheer en de valorisatie. Dit project had tot doel om de bestaande kennis uit literatuur en uit praktijkervaring samen te brengen om zo een overzicht te geven van de beheer- en valorisatiemogelijkheden. Door deze gezamenlijke inspanning hopen we landbouwers te ondersteunen bij het optimaliseren van hun grasklaverbeheer.

Grasklaver als eenvoudige investering in de toekomst

De symbiose tussen klaver en Rhizobium-bacteriën zorgt voor stikstofbinding, waarbij klaver stikstof uit de lucht haalt en beschikbaar maakt voor de plant. Stikstof en organische stof worden zo aangebracht zonder fosforimport. Het is opletten met een te hoge bemesting. Dit zal het klaveraandeel laten zakken en de klaver zal minder stikstof binden. De gebonden stikstof komt via mineralisatie en wortellexudaten in de bodem terecht. In combinatie met een stalmestgift is het wel opletten voor een te hoge stikstofnalevering. Grasklaver stimuleert het bodemleven en komt de algemene bodemvruchtbaarheid ten goede. Het kan onkruid onderdrukken en bij regelmatig maaien kan het zelfs wortelonkruiden bestrijden.

Hoewel een rustgewas op jaarbasis mogelijk een lager saldo oplevert dan een groentegewas, compenseert de investering in bodemgezondheid het schijnbare korte termijn economische verlies, wat zich uiteindelijk vertaalt in hogere opbrengsten van de volgteelten binnen de vruchtwisseling.

Gezien al de voordelen valt grasklaver onder de Agromilieuklimaatmaatregel ‘meerjarige ecoteelten’. Er kan ook gekozen worden voor de ecoregeling: ecologisch beheerd grasland.

Ondanks de eenvoud van de teelt kan het valoriseren van grasklaver een uitdaging zijn, vooral op kleinere percelen of in gebieden waar geen veehouders in de buurt zijn. Bovendien kan grasklaver de populatie van enkele plagen vergroten, zoals slakken, emelten en ritnaalden. Daarnaast kan het vernietigen van grasklaver bij niet-kerende grondbeveiliging een uitdaging vormen.

Goed begonnen is half gewonnen: cruciale overwegingen voor succesvolle grasklaverteelt

Voor een optimale samenstelling van een grasklavermengsel is het belangrijk om rekening te houden met de eigenschappen van de verschillende componenten. Engels raai gras en rode klaver vormen de kern van veel mengsels, met Italiaans raai gras dat gunstig is voor snelle groei in het vroege voorjaar. In het najaar is het vaak te concurrentieel ten opzichte van klaver. Rietzwenk gras en kropaar zijn diep

wortelende grassoorten die droogte goed verdragen en kunnen worden gecombineerd met raaigrassen.

Rode klaver is geschikt voor tijdelijke grasklaver en gedijt goed in diverse omstandigheden, terwijl witte klaver persistenter is en beter bestand tegen berijding en begrazing. Het is daarom raadzaam om beide in te zaaien. Het mengsel van gras en klaver kan worden uitgebreid met luzerne en/of kruiden die verder bijdragen aan de bodemvruchtbaarheid.

Het mengsel wordt het best ingezaaid voor 15 september na een vroege teelt op een diepte van 0,5 tot 1 cm. Bij inzaai in het voorjaar zijn er doorgaans meer problemen met onkruid. Vroeg klepelen kan het onkruid dan tegen gaan. Er kan ook een vals zaaibed aangelegd worden.

Voor optimale stikstofbinding is een pH-waarde van boven de 5,5 essentieel. Er kan vooraf bekalkt worden indien nodig. Klaver vereist ook voldoende kalium. Het is daarom belangrijk om de bodemcondities zorgvuldig te controleren. Bij een tekort aan zwavel en kalium wordt de voorkeur gegeven aan meststof op basis van kaliumsulfaat. Als de kaliumbehoefte al is voldaan, kan gips een nuttige toevoeging zijn. Het zaaibed dient fijn en effen te zijn en goed aangedrukt.

Klepelen om nutriënten te behouden

Grasklaversnedes kunnen dienen als veevoeder, maaimeststof, of blijven liggen op het perceel als mulch.

Sommige bedrijven kiezen ervoor om de grasklaver te klepelen, waarbij het op het veld blijft liggen. De mest die dan niet moet dienen voor de grasklaverteelt kan elders op het bedrijf benut worden. Klepelen draagt bij aan het terugbrengen van organische stof en nutriënten naar de bodem, maar kan ook leiden tot gasvormige stikstofverliezen. Het is best om vrij intensief te klepelen om het gras jong te houden. Het zal anders klaver wegconcurreren omdat klaver een trage begingroei kent. Tijdig klepelen voorkomt ook het uitzaaien van onkruid.

Begrazing zal net zoals klepelen amper nutriënten afvoeren.

Afvoeren voor veevoeder

Bij het afvoeren van grasklaversnedes wordt een aanzienlijke hoeveelheid nutriënten afgevoerd. Veehouders geven de voorkeur aan 4 à 5 snedes per jaar en een bemesting voor de eerste snede. Echter heeft het tijdstip van maaien een grotere invloed op het eiwitgehalte dan de bemesting. Een lichtere snede heeft doorgaans een hoger eiwitgehalte dan een zware snede. Berijden in het voorjaar onder natte bodemomstandigheden kan leiden tot structuurschade.

Bij bemesting van grasklaver is het essentieel om de nadruk te leggen op klaver in plaats van op gras. Bij een hoge stikstofbemesting zal gras de overhand krijgen ten koste van klaver. Klaver voorziet in de stikstofbehoefte van grasklaver. Fosfaat en kalium zijn belangrijke elementen voor klaver. Op zandgronden kan kalium beperkend zijn vanwege afvoer en uitspoeling. Een stikstofbemesting vóór de eerste snede verhoogt de opbrengst en het eiwitgehalte, maar beperkt het klaveraandeel op jaarbasis. Na de tweede snede heeft stikstofbemesting geen nut meer en belemmert het de stikstofbinding, aangezien klaver later in het seizoen voor de stikstofvoorziening zorgt. Om de opbrengst en het eiwitgehalte te verhogen in de eerste snede, wordt er vroeg in het voorjaar bemest, rond eind februari of begin maart, afhankelijk van de berijdbaarheid van het perceel. Bodemverdichting en insporing is absoluut te vermijden.

Nutriënten recupereren met maaimeststoffen

Snedes gebruiken als maaimeststof op een ander perceel is een mooie manier om nutriënten op het bedrijf te houden. Maaimeststoffen kunnen vers of na bewaring worden toegediend, wat voor veel flexibiliteit zorgt.

Onderzoek toont aan dat bemesting met grasklavermaaimeststof een volwaardig alternatief is voor bemesting met stalmest en OPF. Maaimeststof zal ook meer N per eenheid P aanvoeren in vergelijking met stalmest.

De dosering van maaimeststoffen moet worden afgestemd op de stikstofbehoefte van het gewas en de teeltduur. Verse grasklaver bevat makkelijk 4 à 5 kg N per ton verse massa. Voor een korte teelt wordt aanbevolen om rekening te houden met een stikstofwerking van 15% en voor een lange teelt 30%. De snede wordt best gehakseld om uit te rijden. Tijdige toediening is cruciaal voor optimale mineralisatie. Inwerken is essentieel voor een goede afbraak en omzetting.

Afvoeren en laatste snede als groenbemester

Ook zonder bemesting kan grasklaver een behoorlijke opbrengst halen. Om geen al te grote afvoer van nutriënten te hebben, kan de laatste snede ondergewerkt worden. De ingewerkte snede zal langzaam verteren en lang stikstof leveren in de volgende teelt.

Stikstofbehoefte gewas als volgteelt

Het ideale moment om grasklaver te vernietigen hangt af van de teeltperiode van het volggewas, opdat de stikstof tijdig vrijkomt. Voor het scheuren is klepelen essentieel. Een veehouder wil mogelijk nog een snede voor het scheuren vanwege de hoge voederwaarde, maar later scheuren betekent een latere stikstofvrijstelling voor de volgteelt.

Na grasklaver kan een stikstofbehoefstig gewas komen zoals prei dat ook een ondiepe beworteling heeft. Een alternatief is om de zode te vernietigen vroeg in het najaar en vervolgens een vorstgevoelige groenbedekker of eventueel wintergraan in te zaaien. Wanneer vernietiging plaatsvindt in het najaar, is oppervlakkig werken zonder ploegen de aanbevolen methode om overmatig stikstofverlies te vermijden. Dit kan worden uitgevoerd met een ecoploeg, biofrees of precisiecultivator.

Meer info: *In het kader van dit project werd ook een [brochure](#) opgemaakt. Deze brochure is gericht op het verkennen van de verschillende beheer- en valorisatiemogelijkheden van grasklaver en hun impact op bodemvruchtbaarheid binnen biologische bedrijven. Door het samenbrengen van bestaande kennis en praktijkervaring streven we ernaar om praktische inzichten te bieden die landbouwers kunnen helpen bij het optimaliseren van hun grasklaverbeheer.*

Contactpersonen: Anouk Van Moorter

Tel: 0484/389266

E-mail: anouk.vanmoorter@inagro.be

AGENTSCHAP
LANDBOUW &
ZEEVISSERIJ